

Förhållandena för intagna i ett häkte

Anmälan

Intagna på avdelning 9:5 i häktet Stockholm klagade i en anmälan, som kom in till JO den 18 maj 2005, på förhållandena i häktet. Enligt de intagna hade möjligheterna till gemensamhet och sysselsättning dragits ned. Vidare hade personalneddragningar medfört att personalen endast hade tid med in- och upplåsning samt att dela ut mat. Detta påverkade såväl möjligheterna för de intagna att få hjälp i olika sammanhang som personalens välmående och humör, vilket gick ut över de intagna.

Utredning

Anmälan remitterades till Kriminalvårdsmyndigheten Stockholm Kronoberg för yttrande. I sitt remissvar anförde myndigheten, genom tillförordnade kriminalvårdschefen AA, i huvudsak följande (bilagd handling har här utelämnats).

Kriminalvårdsmyndigheten Stockholm Kronoberg fick 2004 i uppdrag att vidta åtgärder för en budget i balans 2005. Besparingarna enligt ett framtaget jämförelseverktyg motsvarar ca 9 miljoner kronor. Under 2004 genomförde myndigheten en verksamhetsanalys som låg till grund för den under våren 2005 förhandlade och beslutade kostnadseffektivare organisationen.

Omorganisationen genomfördes den 2 maj 2005 med en reduktion av 25 tjänster varav 17 tjänster inom vårdarkollektivet. Huvuddelen av dessa 17 tjänster var innan omorganisationen till för att bryta häktades isolering och skapa möjligheter till gemensamhet i syfte att minska skadeverkningarna av isoleringen.

I regleringsbrevet för budgetåret 2005, under rubriken verksamhetsgren häkte punkt 4, framgår att åtgärder för häktade med restriktioner och vilka åtgärder som vidtagits för att minska risken för självskadande handlingar skall redovisas med anledning av de rekommendationer som framförts efter besöken av Europarådets tortyrkommitté (CPT) och Europarådets kommissionär för mänskliga rättigheter.

I 3 § lagen om behandling av häktade och anhållna m.fl. framgår bl.a. att om häktad vill vistas tillsammans med en eller flera andra häktade, skall han eller hon ges tillfälle till det. Mer än en häktad får också förvaras i samma rum, om det är synnerligen påkallat av utrymmesskäl eller av annan särskild anledning. Gemensam vistelse eller gemensam förvaring får dock inte äga rum, om det innebär fara från säkerhetssynpunkt.

Myndighetens huvudskyddsombud har i skrivelse den 4 april 2005 till Arbetsmiljöverket omtalat bl.a. att besparingarna ur arbetsmiljö- och säkerhets-synpunkt inte är försvarbara samt att förändringarna inte längre kan uppfylla vad arbetsmiljölagen säger om en god arbetsmiljö som skall förebygga ohälsa och olycksfall i arbetet.

Innan beslutet om en ny kostnadseffektivare organisation diskuterades konsekvenser av föreslagna besparingar i lokal samverkan. Det framgick att resurserna för att bryta intagnas isolering minskar drastiskt och som en konsekvens av detta att risken för hot och våld ökar. Föreslagna besparingar och konsekvenser har redovisats för och sanktionerats av Kriminalvårdsstyrelsens expertgrupp som anser att verksamheten efter effektiviseringen i en jämförelse är "tillräckligt bra".

Med tillräckligt bra avses att det trots minskade resurser finns möjlighet för häktade utan restriktioner till gemensamhet i form av samsittning, gemensam promenad (lagstadgat minst en timme per dag) och fysiska aktiviteter i grupp vid en eller högst två tillfällen per vecka samt för ett fåtal även studier och sysselsättning i arbete. Häktade med restriktioner har ingen möjlighet till lättnader i form av gemensamhet förutom med den besöksverksamhet Röda Korset erbjuder.

Ledningen för Kriminalvårdsmyndigheten Stockholm Kronoberg har inte tillräckliga resurser för att uppfylla målsättningen i regleringsbrevet och Europarådets rekommendationer särskilt avseende häktade med restriktioner, häkteslagen och främja en god arbetsmiljö.

En av anmälarna yttrade sig över remissvaret.

I beslut den 20 januari 2006 anförde *JO Nordenfelt* följande.

Bedömning

Möjligheterna till gemensamhet för de intagna i häktet Stockholm har tidigare varit föremål för JO:s uppmärksamhet. I ett antal beslut den 4 november 1999 (dnr 3768-1999 m.fl.) betonade dåvarande justitieombudsmannen Jan Pennlöv att häktade som huvudregel enligt 3 § lagen (1976:371) om behandlingen av häktade och anhållna m.fl. (häkteslagen) skall ges tillfälle till gemensam vistelse med en eller flera andra häktade och att denna regel infördes för att skapa en mer human utformning av häktesverksamheten. Därför var det enligt hans mening inte acceptabelt om möjligheten till gemensam vistelse inskränks eller t.o.m. omöjliggörs på grund av bristande resurser.

Vidare har JO vid flera tillfällen granskat platssituationen inom kriminalvården. I samband därmed har även förhållandena i landets häkten behandlats (se senast JO 2004/05 s. 134).

I häkteslagen finns vissa bestämmelser rörande förhållandena för dem som är intagna i häkte. Dessa bestämmelser får ses som en minimireglering av de rättigheter som envar som är häktad har. Av lagen följer bl.a. att häktade skall behandlas så att skadliga effekter av frihetsberövandet motverkas (1 § andra stycket). Häktade som vill vistas tillsammans med andra häktade skall ges tillfälle till det (3 §). Under häktestiden skall de om möjligt erbjudas sysselsättning (5 §). Häktade skall också normalt ha möjlighet att dagligen vistas utomhus minst en timme (8 §).

I sammanhanget finns även anledning att nämna de rapporter som Europarådets antitortyrkommitté (CPT) och Europarådets kommissionär för mänskliga rättigheter upprättade efter sina besök i Sverige i början av år 2003 och i april 2004. I den förra rekommenderar kommittén de svenska myndigheterna bl.a. att fortsätta sina strävanden att ge de häktade möjligheter att vistas utanför cellerna och att ägna sig åt meningsfulla aktiviteter. Kriminalvården har med anledning av de rekommendationer som kommittén och kommissionären framförde ålagts att till regeringen redovisa bl.a. vilka åtgärder som vidtagits för häktade med restriktioner under år 2005 (Regleringsbrev för budgetåret 2005 avseende Kriminalvårdsstyrelsen och övriga myndigheter inom kriminalvårdsorganisationen).

Kriminalvårdsmyndigheten har i sitt remissvar vitsordat uppgifterna om att de intagnas möjligheter till gemensamhet och sysselsättning har inskränkts. Enligt myndigheten saknar ledningen tillräckliga resurser för att uppfylla målsättningen i regeringens regleringsbrev, Europarådets rekommendationer, särskilt avseende häktade med restriktioner, och häkteslagen. Det är, vilket tidigare framhållits av JO, inte acceptabelt om möjligheterna till gemensam vistelse inskränks eller t.o.m. omöjliggörs på grund av bristande resurser. Inte heller är det acceptabelt om de strävanden som har gjorts och görs med anledning av antitortyrkommitténs rapport omintetgörs till följd härav. Det är således av stor vikt att det snarast sätts in åtgärder för att förbättra de intagnas möjligheter till gemensamhet och sysselsättning i häktet. Inte minst gäller detta de häktade som är ålagda restriktioner.

Jag överlämnar en kopia av beslutet till riksdagens justitieutskott och Justitiedepartementet.